

İLK YANGINDAN KORUNMA YÖNETMELİĞİ

*“Millete efendilik yoktur, hizmet vardır.
Bu millete hizmet eden onun efendisi olur.”*

K. Atatürk

1992 yılında yürürlüğe giren “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yangından Korunma Yönetmeliği”ne kadar, yangın önlemlerini geniş çapta ele alan bir yönetmelik yoktu. Oysa bir şehir itfaiyesinin başarısı, doğrudan doğruya yangın güvenlik önlemlerine bağlıdır. Yangın güvenlik önlemleri ne denli iyi ise, yangın sayısı ve zarar o nispette az, itfaiye o denli başarılı olur. Yangından korunma için alınacak her önlem yangına karşı bir siper, bir savunma hattıdır. Yangından Korunma Yönetmeliği’nin 1992 yılında yayınlamasına kadar bu siperin gerçek anlamda oluşturulduğunu söylemek mümkün değildir. İtfaiyeye birkaç modern itfaiye aracı alınması reform değildir. Önemli olan, yangının söndürülmesinden önce, yangını çıkaran sebeplerin azaltılması, yayılmasının önlenmesi ve itfaiyenin işinin kolaylaştırılmasıdır.

Daha önce, tehlikeli maddelerin üretilmesi, depolanması ve taşınması ile ilgili birkaç tüzük ve yönetmelik mevcut olmasına rağmen, bunların da yeterli olduğunu söylemek mümkün değildi. Türkiye’de değil otomatik yağmurlama sistemi, ülke genelinde yangın merdiveni zorunluluğu bile yoktu. Birçok beş yıldızlı otelde dahi yangın merdiveni bulunmamaktaydı. Bunun sebebi, yangın güvenlik önlemlerinin alınmasına ilişkin zorlayıcı yönetmeliklerin olmamasıydı. Sadece, devlet tarafından kullanılan binalarda alınacak yangın güvenlik önlemlerine ait yönetmelik vardı, ama burada da kazma, kürek ve altı kovadan başka önemli bir husus yoktu. Gökdelen yapsanız bile başka önlem istenmiyordu. Daha acısı, sanki



Yönetmelikler yayılmadan önce yangın önlemi olarak altı kova, kazma ve kürek vardı.

devlet tarafından kullanılmayan binalarda yangın çıkmazmış gibi, devletin kullanımını dışındaki binalar için herhangi bir önlem istenmemekteydi. Örneğin sinema, tiyatro, özel okul, otel, iş hanı gibi topluma açık yapılar için ülke genelinde bir esas getirilmemişti.

Yangın güvenlik önlemlerinin daha III. Murat zamanında, bundan 400 sene evvel başladığını söyleyebiliriz. Sultan Murat'ın fermanı "*İstanbul Kadısına hüküm ki*" diye başlamakta ve İstanbul ahalisinin evinde damına yetişecek bir merdiven, bir büyük fiçı su bulundurulması ve bunları bulundurmayanların, su-başıya teslim edilecekleri ve cezaya çarptırılacakları belirtilmektedir. O günden bu güne yangın söndürme teknolojisinde ve gelişmiş ülkelerde yangın güvenlik önlemlerinde pek çok gelişme olmasına rağmen, ne yazık ki ülkemizde yangın önlemleri konusunda fazla bir gelişme olduğunu söylemek zor. Ülkemizin önemli yerleşim merkezlerinde yüzyıllar boyunca meydana gelen yangınlar büyük zararlar vermesine rağmen yangın güvenlik önlemlerine gereken önem verilmemiştir.

Yangın tehlikesini mümkün olduğunca indirmek ve müdahaleyi hızlandırmak için, binaların tasarımı aşamasından itibaren önlemler alınmalıdır. Yurt dışındaki itfaiye teşkilatlarındaki Yangından Korunma Bölümleri'nin, Yeni İnşaatlar ve Ruhsat, Eski Binalar, İş Yerleri gibi alt kısımları bulunmaktadır. Farklı kullanım yerleri için kontrol listeleri hazırlanmıştır. Yapılar gerekli görüldüğü zamanlarda ve şikayet üzerine kontrol edilmekte, yangın riski büyük olan yerlerin bir anahtarı da itfaiye teşkilatında bulunmaktadır. Özel konutlarda ya da kamuya açık yerlerde (konser salonu, otel, okul, hastane, lokanta gibi) yangın önlemi olarak uyulması gerekli düzenlemelere yabancı mevzuatta açık şekilde yer verildiği görülmektedir. Yapısal önlemler açısından denetim, itfaiye teşkilatı tarafından daha proje aşamasında başlatılmakta ve özellikle kamuya açık yerlerde periyodik denetimlerle süreklilik kazanmaktadır.

Ülkemizde ise, yangınla ilgili yürürlükteki mevzuatın genel değerlendirmesinde, konu ile ilgili yasal düzenlemelerden ziyade, tüzük ve yönetmeliklerde düzenlemeler yapılmaktaydı. Değişik mevzuatlarda birbirleriyle çelişen hükümler yer almakla beraber, bir dağınıklık göze çarpmaktaydı. Yangına karşı yapısal güvenlikle ilgili olarak ülkemizde, gelişmiş batı ülkelerinde olduğu gibi, yangından korunma, yangına dayanıklılık ve yangın durumunda mukavemet hesaplarının bulunmaması, yapı malzemelerinin yangıncılık sınıflandırmasının yapılmamış ve bu konuda standartların henüz belirlenmemiş olması da, yangına karşı önlemleri ve bu konudaki denetimleri zorlaştırmaktaydı. Yangın Yönetmeliği işte bu eksiklikleri gidermek için hazırlanmıştır.

1. Yönetmeliğin Hazırlanması Çalışmaları

İlk Yangından Korunma Yönetmeliği, “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yangından Korunma Yönetmeliği”dir. İlk taslak, İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) tarafından hazırlanmış, İstanbul İtfaiye Müdürlüğü tarafından kısaltılmış ve daha sonra İnşaat, Makina, Elektrik ve Kimya Mühendisleri Odaları ile Mimarlar Odası’nın ve ilçe belediye başkanlıkları ve ayrıca ilgili dairelerin görüşleri alınmıştır. Belirtilen görüşler doğrultusunda yeniden düzenleme yapılmış, yönetmeliğin tartışılması için bir panel düzenlenmiş ve panelde kararlaştırılan hususlar yönetmeliğe dahil edilmiştir.

Yangından Korunma Yönetmeliği’nin amacı, binalarda yangından ötürü ortaya çıkacak can ve mal kaybını en aza indirici önlemlerin doğru ve yeterli bir şekilde alınmasıdır. Yangın tehlikesini mümkün olduğunca aza indirmek ve yangına çabuk müdahale etmek için, daha binaların tasarımı aşamasında bir dizi önlem düşünmek, inşaat aşamasında uygulamak ve işletme sırasında işlerliğini sağlamak için bu yönetmelik hazırlanmıştır. Yangından önce, itfaiye haricinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınması ve kontrol edilmesiyle; yangın çıkma olasılığı azalacak, yangın çıksa bile uyarma ve ilk müdahale sistemlerinin iyi çalışması ile en azından yangının genişlemesi ve diğer yapılara sıçraması önlenecek, söndürme ekiplerinin yangını kontrol altına almaları çabuklaşacak, tahliye ve kurtarma kolaylaşacaktır.

2. İlk Taslağın İTÜ’de Hazırlanması

Yönetmeliğin ilk taslağı, İstanbul Teknik Üniversitesi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında yürütülen “İtfaiyenin Reorganizasyonu” projesi kapsamında, 1988 yılında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan Sayın Bedrettin Dalan’ın isteği üzerine hazırlandı. Hazırlık çalışmaları için, İstanbul Teknik Üniversitesi Makina Fakültesi, Mimarlık Fakültesi, Kimya Fakültesi, İnşaat Fakültesi, Deniz Bilimleri Fakültesi ve İşletme Fakültesi öğretim üyelerinden oluşan bir komisyon kuruldu. Komisyonun koordinatörlüğünü ben yapıyordum. Komisyon içerisinde mimar, mühendis ve hukukçu öğretim elamanları vardı. Komisyon üyeleri arasında Prof.Dr.Yücel Ünal (Mimarlık), Prof.Dr. Savaş Taşkent (Hukuk), Prof.Dr. Oğuz Müftüoğlu (Kimya), Prof.Dr. Tevfik Seno Arda (İnşaat), Prof.Dr. Osman Fevzi Genceli (Makina), Prof.Dr. Öner Eyrenci (Hukuk), Prof. Ferruh Kocataşkın (Malzeme), Prof.Dr. Eşref Adalı (Elektrik) bulunmaktaydı.

Komisyon önce, yurt içi ve yurt dışı yangın güvenliği ile ilgili mevzuatı derleyerek, yangını doğrudan veya dolaylı ele alan Türkiye’de yayınlanmış

11 kanun, 7 tüzük ve 10 yönetmeliği inceledi. Her hafta toplanılarak ve mevcut mevzuat değerlendirilerek yaklaşık bir yıl boyunca çalışıldı ve ilk taslak hazırlandı. Yönetmelik taslağı hazırlandıktan ve diğer raporların da tamamlanmasının ardından, Nisan 1989'da İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne teslim edildi.

3. İstanbul Büyükşehir Belediyesindeki Çalışmalar

Yönetmelik taslağının hazırlanması ve belediyeye sunulması önemli değildi; önemli olan, belediye tarafından kabul edilmesi ve yayınlanmasıydı. İstanbul İtfaiye Müdürü olduktan sonra önem verdiğim konulardan biri, yönetmeliğin yayınlatılması oldu. İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından hazırlanan yönetmelik üzerindeki çalışmalara itfaiyede devam ettik; özellikle yardımcı olarak çalışan Seydi Rıza Güney'in bu konuda yoğun çalışmaları oldu.

a) Mühendis ve Mimar Odaları Görüşlerinin Alınması

İtfaiye Müdürlüğüne bir kez daha elden geçirilen taslak, çoğaltılarak 20 Şubat 1990 tarihinde 21 ilçe belediye başkanlığına, Makina, Kimya, İnşaat, Mimar ve Elektrik Mühendisleri Odalarının İstanbul Şubelerine, ilgili daire başkanlıklarına gönderilerek, "Yangından Korunma Yönetmeliği" hakkında görüş ve düşünceleri istendi. Nisan 1990 tarihine kadar gelen görüşler, İtfaiye Müdürlüğü tarafından tek tek değerlendirilerek taslak üzerinde düzeltmeler ve ilaveler yapıldı.

b) Yangın Yönetmeliği Paneli

Daha sonra, 13 Mayıs 1990 tarihinde, Mühendis ve Mimar Odaları ile ilçe belediye başkanlıkları, daire başkanlıkları, yangınla ilgili malzemelerin üretimini ve temsilciliğini yapan kişi, kurum ve kuruluşlar, basın ve İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim görevlileri davet edilerek, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Meclis Salonu'nda "Yangından Korunma Yönetmeliği" paneli düzenlendi. Panelin açış konuşmasını, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Nurettin Sözen yaparak, Yangın Yönetmeliği'nin ne denli önemli olduğunu vurguladı. Daha sonra, panel başkanı, İtfaiye Müdürü, İnşaat, Makina, Kimya, Elektrik ve Mimarlar Odalarının temsilcileri ile İstanbul Teknik Üniversitesi Makina, İnşaat, Mimarlık, Kimya ve Elektrik Fakülteleri öğretim üyeleri konuşma yaptı. Panel sonunda, "İstanbul İmar Yönetmeliği ve Yapı Yönetmeliği"nin, hazırlanan Yangından Korunma Yönetmeliği'nde öngörülen hususlara göre yeniden düzenlenmesi gerektiği sonucuna varıldı. Panel içeriği bir kitapta toplanarak ilgililere



Yönetmelik Paneli, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meclis Salonu, 13.05.1990

dağıtıldı ve panel sonrası değerlendirmeler yapılarak ilave görüş ve değişiklikler yönetmeliğe işlendi.

c) Mühendis ve Mimar Odalarından İkinci Kez Görüş Alınması

Panelden sonra yeniden düzenlenen taslak yönetmelik, bu haliyle yeniden çoğaltılarak ilgili Odalara, kişilere ve kurumlara gönderildi ve son olarak görüş ve eleştiriler istendi. 1990 yılı Ağustos ayı içinde gelen görüşler değerlendirilerek taslak yönetmeliğe ilave edildi.

d) Hukuk Müşavirliğinin Görüşünün Alınması

Bu arada aynı ay içinde, Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hukuk Müşavirliği yönetmeliği inceledi ve bir toplantı düzenlenerek yönetmeliğin hukuki açıdan değerlendirmesi yapıldı. Değerlendirme sonucunda, Yangından Korunma Yönetmeliği ile İstanbul İmar Yönetmeliği arasındaki çelişkinin giderilmesi ve yönetmeliğin İmar Daire Başkanlığınca bir kez daha incelenmesi uygun görüldü.

e) İmar Yönetmeliği ile Uyum Sağlanması

Son olarak, 1990 yılı Eylül ayı içinde taslak yönetmelik Büyükşehir Belediyesi İmar Daire Başkanlığı'na yeniden gönderilerek, İmar Yönetmeliği ile çelişen noktaların tespit edilmesi istendi. Uzun süre burada bekledikten sonra, yapılan inceleme ve toplantılarla çelişkiler giderildi ve bazı kısımlar taslak yönetmelikten çıkarıldı. İmar Yönetmeliği'nin yangınla ilgili kısımları için taslak yönetmeliğe atıfta bulunulması kararlaştırıldı.

4. Yönetmeliğin Yayınlanması

Yönetmelik taslağı, üzerindeki çalışmalar tamamlandıktan sonra Eylül 1991’de İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi’ne sunuldu. Mecliste gündeme alınması uzun zaman aldı ve nihayet 16 Ocak 1992 tarihinde Belediye Meclisi’nde kabul edilerek “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yangından Korunma Yönetmeliği” yürürlüğe konuldu. Böylece, dört yıllık bir çalışma sonrasında ilk Yangından Korunma Yönetmeliği’ne sahip olduk.

Yönetmelik, yedi ana bölümden oluşmaktaydı. Birinci bölümde yönetmeliğin amaç ve kapsamı, ikinci bölümde binalara ilişkin Genel Hükümler yer almıştır. Yangın güvenlik önlemlerine; Topluma Açık Yapılar için üçüncü bölümde, Yüksek Binalar için dördüncü bölümde, İş Yerleri ve Alışveriş Merkezleri için beşinci bölümde, Tehlikeli Maddeler ve Depolar için altıncı bölümde verilmiştir. Uygulama hükümleri ise son bölümde yer almıştır.

Böylece, Türkiye’deki itfaiyeler içinde ilk defa İstanbul İtfaiyesi’nde mühendis ve mimar çalıştırılmaya, yeni yapıların projeleri İtfaiye Müdürlüğü’ndeki uzmanlar tarafından yangın güvenliği açısından incelenmeye başlandı. Binalar yapıldıktan sonra yangın merdiveni, ikinci bir çıkış kapısı ve yangın söndürme sistemi yaptırmak ve diğer yangın güvenlik önlemlerini aldirmek çok zor olduğundan, daha proje aşamasında itfaiyenin kontrolünden geçmeliydi. Topluma açık yapılar, işyerleri, ticaret merkezleri ve benzeri yerlerin inşaatına izin verilmeden önce, projenin İtfaiye Müdürlüğüne de görülmesi ve bina bitince iskan verilmeden evvel yeniden itfaiyece tetkik edilmesi ilçe belediyelerinden istendi.

Bu, Türkiye itfaiyeleri için bir reform niteliğindeydi. Bu yönetmelik bir başlangıçtı. Diğer şehirler örnek almaya ve yönetmelik her geçen gün genişletilerek uygulanmaya başlandı. Günümüzde gelişmiş ülkeler seviyesinde Yangından Korunma Yönetmeliğimizin olmasını, bu ilk yönetmeliğe borçluyuz.